
Bijlage 1: Voorbeeld projectplan

Bijlage 2: Voorbeeld inhoud plan van aanpak inventarisatie

1. Inleiding (Algemeen, plangebied, totstandkoming plangebied, initiatief, planstudie, uitvoering)
2. Doelstelling (wat heb je als dit plan van aanpak is uitgevoerd, inzicht in ... kennis over...)
3. Werkwijze en te verrichten activiteiten
4. Van anderen benodigde informatie
5. Producten (Deelrapporten met kaarten)
6. Tijdplanning
7. Personele inzet
8. Geraamde kosten

Bijlagen:

1. Topografische kaart met plangebied inclusief correcte namen
2. Planning en kostenbegroting deelonderzoeken:
 - 2.1 Projectleiding
 - 2.2 Secretariaat
 - 2.3 Presentatie
 - 2.4 Communicatie
 - 2.5 Landgebruik
 - 2.6 Historie
 - 2.7 Rivierkunde
 - 2.8 Hydrologie
 - 2.9 Bodemkunde
 - 2.10 GIS
 - 2.11 Ecologie
 - 2.12 Landschap
 - 2.13 Kostenraming (bijv. PRI-systematiek van RWS)
 - 2.14 Drukkosten

Onderdelen van een deelplan van aanpak t.b.v. inventarisatiewerkzaamheden kunnen zijn:

1. Inleiding (Dit plan van aanpak heeft betrekking op de planning en kostenbegroting van ... voor het vakgebied t.b.v. (eventuele overwegingen kunnen worden vermeld))
2. Doelstelling (..... onderzoek in het studiegebied ... v.w.b. (onderzoeksonderwerpen die je gaat behandelen, zie ook onder producten)
3. Werkwijze en te verrichten activiteiten (informatie verzamelen door Ook eventuele PM posten vermelden)
4. Informatie van anderen (Wat heb je nodig van anderen aan informatie, incl. detail- en schaal niveau van kaarten)
5. Producten (De te maken producten zijn één of meer (deel) rapporten, met vermelding van de onderwerpen. Deze onderwerpen gedetailleerder behandelen van vermeld onder doelstelling)
6. Planning (Wie doet wat, met voorziene inzet; wat gebeurt wanneer; wie werkt wanneer; wanneer je iets van iemand anders nodig hebt)
7. Kostenbegroting (eigen capaciteit, capaciteit van medewerkers, inhuur, inkoop van middelen, uitbestedingen, vermeld PM-posten en mogelijke onvoorziene uitgaven)
8. Ondertekening door de vakspecialist

Bijlage 3: Reactie op deelplan van aanpak ecologie

Binnen een paar uur en met beperkte beschikbare informatie is het natuurlijk niet mogelijk een doorwrochte reactie te geven met betrekking tot de ecologische aspecten van de inrichting van de uiterwaarden. Enkele uitgangspunten:

1-Bestaande waarden

Het is van belang de bestaande waarden goed in beeld te hebben: om inhoudelijke redenen, in verband met wet- en regelgeving, maar ook in verband met draagvlak bij de bevolking (die makkelijk in het geweer komt tegen aantasting van bestaande waarden). Het projectplan wijst terecht op de

noodzaak tot inventarisatie. Er lijkt het een en ander beschikbaar te zijn in rapporten. Het is verder van belang contact op te nemen met de PGO's en met lokale verenigingen. Vaak is er meer bekend dan je zou verwachten. Locale mensen die inventarisaties uitvoeren voor PGO's of anderszins weten niet alleen veel, maar zijn vaak ook erg betrokken bij de gebieden.

Voor de waardering van bestaande waarden zijn formele lijsten van soorten van belang (rode lijsten, vogel- en habitatrictlijn, doelsoortenlijst). Daarnaast is het echter ook nuttig te kijken vanuit de vraagstelling in hoeverre de aanwezige soorten karakteristiek zijn voor of exclusief gebonden zijn aan het rivierengebied. (Als voorbeeld van soorten die het niet zijn: weidevogels in uiterwaarden).

Bestaande (ecologische) waarden hoeven trouwens niet alleen op soortsniveau te worden beschreven: het kan ook op ecotoopniveau: zaken als heldere plassen, kwelmoeras, oeverwal, rivierduin.

2-potenties

De uiterwaarden hebben zeer gevarieerde potenties. Met name de hele waterhuishouding speelt een cruciale rol bij het realiseren daarvan. Er kan gebruik gemaakt worden van lokale kwel, regionale kwel, rivierkwel, het verval over de stuw en van de relatief hoge rivierwaterstanden boven de stuw.

Echter: niet alle potenties kunnen gezamenlijk worden gerealiseerd. Er zal daarom een zeer gedegen inzicht moeten worden verkregen in de waterhuishouding van het gebied en in de effecten die maatregelen daarop hebben, waarna een afgewogen keuze kan worden gemaakt. Hierbij is het belangrijk dat de afweging voor de vier uiterwaarden gezamenlijk wordt gemaakt, zodat maatregelen in één van de uiterwaarden bepaalde gewenste ontwikkelingen in de andere uiterwaarden later niet onmogelijk maken.

Voor de plannen is van belang dat ze:

1-passen in een visie op het totale riviertraject: worden de logische keuzes gemaakt om aan te sluiten bij de specifieke eigenschappen en eveneens: draagt de ontwikkeling bij aan het functioneren van het systeem als geheel.

2-Daarnaast speelt in dit gebied heel nadrukkelijk de "dwarsrelatie": het tot ontwikkeling brengen van een samenhangend systeem bestaande uit de uiterwaardgebieden en de hogere gronden op de stuwwal. Voor een deel spelen hier ontwikkelingen op lange termijn mee (bijvoorbeeld de

ontwikkeling van een begrazingsgebied dat hoge gronden en uiterwaarden omvat). De plannen moeten hier nadrukkelijk aandacht aan besteden.

Er is een sterke relatie met terreinbeheer. Mijn ervaring is dat de gewenste vorm van terreinbeheer het inrichtingsplan mede vormgeeft. Bijvoorbeeld ten aanzien van begrazing en aanvullend beheer, soort-beheer (veel ingrijpen) of procesbeheer (weinig ingrijpen)?

Bijlage 4: Reactie op deelplan van aanpak hydrologie

Algemeen

De onderzoeksvoorstellen voor waterhuishouding en hydrologie in het kader van "Inrichting uiterwaarden Elsterbuitenwaarden, Amerongse Bovenpolder, Domswaard en Lunenburgerwaard" ademen sterk een atmosfeer van "er is beslist over de aanleg van een rivierkwelgeul en nu moet bekeken worden hoe die in te passen".

Gezien de vele en potentieel vergaande consequenties van het aanleggen van een kwelgeul en het daarmee aansnijden van watervoerende pakketten is een methodische aanpak uitgaande van een nul-situatie wenselijk.

Hierbij komt het gemaakte onderscheid tussen waterhuishouding en hydrologie wat vreemd over. Logischer is een onderscheid tussen te maken tussen hydrologische (waterbalansen, grondwaterstroming, grondwaterkwaliteit, oppervlaktewaterkwaliteit ...) en hydraulische (oppervlaktewaterstroming, kunstwerken...) aspecten.

scope

Voorwaarde is, dat een integrale afweging gemaakt kan worden voor de gehele strook van opeenvolgende waarden. Het hydrologisch onderzoek dient het kennisniveau van deze gebieden op hetzelfde peil te brengen. Daarna kunnen de effecten berekend (ingeschat) worden van ingrepen zoals het aanleggen een kwelgeul. Bij de dimensionering van bijvoorbeeld een kwelgeul komen dan vervolgens in een iteratief proces hydraulische, financiële, technische en ook weer hydrologische aspecten ter sprake.

onderzoeksaspecten nul-situatie

Afhankelijk van de gecompliceerdheid van het hydrologische systeem kun je besluiten je te beperken tot een analytische beschrijving van het watersysteem of over te gaan tot het maken van een digitaal hydrologisch model, waarin verschillende parameters tegen elkaar kunnen worden afgewogen. Het maken van een digitaal hydrologisch model heeft dikwijls als bij-effect, dat de onderzoeker gedwongen wordt concrete data in te vullen of als die er niet zijn een beargumenteerde schatting.

Behalve de kwantitatieve aspecten van waterpeilen en stromingen spelen ook de kwalitatieve aspecten een grote rol. Welke processen spelen bijvoorbeeld een rol als grondwater uit de stuwwal gemengd wordt met kwelwater vanuit de rivier?

inschatten effecten ingrepen

Als het systeem en de processen duidelijk zijn kan gekeken worden, wat de effecten van een ingreep zijn. De aspecten en randvoorwaarden van een kwelgeul zijn ruimschoots beschreven in de onderzoeksvoorstellen "hydrologie" en "waterhuishouding". Een goed inzicht in de huidige hydrologische situatie kan echter aanleiding geven tot het zoeken van andere ingrepen dan alleen een kwelgeul.

Bijlage 5: Reactie op deelplan van aanpak landschap

Algemeen

De eerste vraag die gesteld kan worden is of de opgave een 'inpassingsvraagstuk' betreft of een opgave voor integrale planvorming. M.a.w. wat is eigenlijk de opgave / het vraagstuk? Een antwoord op deze vraag is richting gevend voor de wijze waarop het aspect landschap wordt aangepakt; de aard en detaillering van concrete (tussen) producten, etcetera.

De Visie Noordoever Nederrijn is een visie op hoofdlijnen. Het geeft een globale richting voor de toekomst aan, maar vergt voor het plangebied van de Elsterbuitenwaarden, Amerongse bovenpolder, Domswaard en Lunenburgerwaard uitwerking op basis van nadere gebiedsgerichte studie. Op basis van een dergelijke studie zou van de Visie Noordoever Nederrijn kunnen worden afgeweken, danwel nader worden gedetailleerd.

Gebiedsinventarisatie

Het is dan ook niet mogelijk om op grond van de Visie Noordoever Nederrijn direct tot een inrichting van een gebied te komen. Na gedegen gebiedsgericht onderzoek van de huidige situatie en de historie van het plangebied en haar omgeving is de tussenstap van een schetsontwerp (resultaat van visievorming op projectniveau) noodzakelijk, met de daarbij behorende besluitvorming over keuzen. Daarna kan het schetsontwerp worden uitgewerkt tot een (integraal) inrichtingsplan. Zolang niet duidelijk is wat je in het gebied in totaal wilt, moet niet worden begonnen met onderdelen.

Voor het aspect landschap gaat het dan om inzicht in de drie lagen en hun onderlinge samenhang van het huidige landschap van het plangebied en de omgeving ervan, het studiegebied:

- ondergrond (bodemsamenstelling, hydrologie, terreinhoogtes, etc)
- netwerken (ecologisch, economisch, landschappelijke samenhang, etc)
- occupatie (soorten, landgebruik, functies, etc)

Schetsontwerp

Het gaat erom te denken in kansen en potenties, wat is voor dit riviertraject specifiek, zoals de landschappelijke relatie met de stuwwal en verderop met het open polderlandschap. Wat zijn op deze schaal de belangrijke landschappelijke elementen, dragers, zichtlijnen, etc?

Bijlage 6: Voorbeeld projectgroepstatuut

Bijlage 7: Vergadertips voor teamvorming en binding van partijen

Een vergadering is erg afhankelijk van de voorbereidingen, zowel van het secretariaat als van de deelnemers:

- Bepaal per vergadering wat het doel is van die vergadering en het belang van de partijen om aan dat doel bij te dragen; schrijf dat boven de agenda.
- Behandel de agendapunten in volgorde van prioriteit.
- Schat van tevoren in hoeveel tijd de behandeling van een agendapunt kost en zet er tijden bij. Reken per vergadering 15 minuten buffertijd.
- Geef op de agenda per agendapunt aan wat er van de deelnemers wordt verwacht (met een werkwoord)

Aan het begin van een vergadertraject is het goed om:

- Het doel van de vergaderingen vast te stellen
- Tot overeenstemming te komen over de werkwijze in de vergadering (onder andere hoe besluiten worden vastgelegd)
- Ieders rol en mandaat duidelijk vast te leggen

Evalueer regelmatig het proces van vergaderen:

- Wat gaat er goed?
- Wat gaat er fout?
- Hoe kan het beter?

In vergaderingen kunnen 2 hoofdmoten worden onderscheiden:

- Voortgang; te nemen besluiten (moet met alle leden gebeuren)
- Ideevorming, dialoog, brainstormen (niet alle leden altijd nodig)

In vergaderingen kunnen verschillende soorten agendapunten aan de orde zijn, zoals:

- Meningsvorming
- Ideeënontwikkeling
- Informatieverschaffing
- Besluitvorming

De leden van een vergadering kunnen verder worden gevraagd om het geven van commentaar en over een aantal zaken hoeven zij alléén te worden geïnformeerd.

Bijlage 8: Voorbeeld adviesgroepstatuut

Bijlage 9: Verslag workshop 29 mei 2002

Bijlage 10: Flapteksten workshop 29 mei 2002